

Overvåking etter rømt regnbueaure i elver i Vindafjord våren 2022

Eirik Straume Normann, Yngve Landro & Helge Skoglund

Regnbueaure tatt ut ved utfisking i Vestbøelva og Rødneelva (Foto: NORCE LFI v/Eirik Straume Normann). Den øverste var en gyteklar hunnfisk mens den nederste var en umoden hann.

1. Bakgrunn og hensikt

Regnbueaure er oppført på svartelisten for fremmede arter med høy risiko (<https://artsdatabanken.no/fremmedarter/2018/N/28>). I motsetning til vår laks og aure som gyter om høsten, er regnbueauren en vårgyter. Rømt fisk som er kjønnsmoden kan søke opp i bekker og elver for å gyte i løpet av ettervinteren og våren. Det er derfor en fare for at regnbueauren kan etablere selvreproduserende bestander og potensielt fortrenge lokale bestander av laks og sjøaure. Selv om det er få tilfeller av at regnbueaure reproduserer og får levedyktig avkom i Norge, vil sannsynligheten for at regnbueaure etabler seg øke med økende antall som rømmer og vandrer opp i vassdrag for å gyte (Anon. 2011).

Osland Stamfisk AS meldte 11. oktober 2021 til Fiskeridirektoratet om en rømming fra lokaliteten 11966 Skigelstrand i Vindafjord. Rømmingen dreide seg om regnbueaure med gjennomsnittsvekt på ca 3,7 kg. Selskapet sin opptelling etter utslakt viser at det manglet om lag 7600 fisk. Det ble tatt 159 regnbueaure på gjenfangstgarn frem til 3. november 2021, og Fiskeridirektoratet fikk også tips om fangst av regnbueaure i den aktuelle størrelsen i Sandeidfjorden og ved utløpet av Vikedalselva. På bakgrunn av dette ga Fiskeridirektoratet et pålegg til Osland Stamfisk AS om å utføre overvåking og å utvide gjenfangstplikten i fire vassdrag i nærheten av rømningslokaliteten: Vikedalselva, Rødneelva, Vestbøelva og Åmselva. Overvåkingen skulle utføres i løpet av våren 2022, og det skulle velges metoder som var egnet i de aktuelle vassdragene. På bakgrunn av dette fikk NORCE LFI i oppdrag av Osland Stamfisk AS å utføre overvåking i de aktuelle elvene for å oppfylle kravene i pålegget.

2. Gjennomføring og resultat

Etter en vurdering av vær og forhold i Vindafjordområdet ble det utført overvåking ved bruk av snorkling og observering fra land i de fire aktuelle vassdragene den 7-8 mars 2022. Den 7. mars ble Vestbøelva og Rødneelva undersøkt, mens det den 8. mars ble gjort en oppfølging i Rødneelva av resultatet fra dagen før samt at Vikedalselva og Åmselva ble undersøkt. I tillegg ble hele Vikedalselva snorklet den 3. desember 2021 i forbindelse med gytetesting i vassdraget.

I forbindelse med kartleggingen utført den 7-8. mars 2022 ble det observert minst seks regnbueaurer i de fire elvene, hvorav fire ble tatt ut med harpun (Tabell 1). I tillegg ble det observert og tatt ut to regnbuer som ble tatt ut med harpun under drivtelling i Vikedalselva den 3. desember 2021. En oversikt over størrelse og gytetestatus for fiskene som ble tatt ut er gitt i Tabell 2.

Tabell 1. Oversikt over antall regnbueaure observert og hvor mange av disse som ble tatt ut med harpun under overvåkingen av elvene. *en av fiskene i Rødneelva er trolig samme fisk observert dagen før.

Elv	Dato	Regnbueaure observert	Regnbueaure tatt ut
Vestbøelva	07.03.2022	1	1
Rødneelva	07.03.2022	2	1
	08.03.2022	2*	2
Vikedalselva	03.12.2021	2	2
	08.03.2021	1	0
Åmselva	08.03.2021	1	0

Tabell 2. Oversikt over størrelse, kjønn og gytestatus på regnbueaure tatt ut med harpun i de fire vassdragene.

Elv	Dato	Lengde	Vekt	Kjønn	Kjønnsmodning
Vikedalselva	03.12.2021	70	4,8	Hann	-
	03.12.2021	69	4,4	Hann	-
Rødneelva	07.03.2022	64	3,8	Hann	Umoden
	08.03.2022	67	5,5	Hann	Gyteklar
	08.03.2022	62	4,2	Hunn	Gyteklar
Vestbøelva	07.03.2022	66	4,8	Hunn	Gyteklar

Her følger en oversikt over observasjonene i de ulike elvene:

Vestbøelva

Hele elvestrekningen fra vandringshinderet ble undersøkt. Det var gode undersøkelsesforhold med 4-5 meter sikt under vann og lav vannføring. I øverste delen er elva grunn og liten og observasjoner ble gjort fra land. Nedre halvdel er dominert av roligflytende terskelbasseng og sakteflytende kanaliserte områder med finkornet bunnsstrat der observasjoner ble gjort ved snorkling. I de nederste 500 meterne er det igjen en naturlig elvestrekning med stryk og småkulper dominert av større stein og blokker, der kombinasjon av snorkling og observasjon fra land ble brukt. Det ble observert 52 vinterstøinger av sjøaure. Rett før brua over fylkesveien, dvs ca 250 m oppstrøms utløpet i sjø, ble det funnet en regnbueørret. Denne ble tatt ut med harpun. Dette var en gytemoden hunn på 66 cm og 4760 gram. Det ble vurdert som lite sannsynlig at det var flere regnbueaurer på elva dagen for undersøkelsen.

Rødneelva

I Rødneelva ble hele den anadrome elvestrekningen snorklet den 7.mars. Det var svært gode observasjonsforhold med over 10 meter sikt og lav vannføring. I øvre del er elven dominert av stryk, mens det i midtre del er noen høler før det er et sammenhengende stryk ned mot sjøen. Det ble observert fem vinterstøinger av laks og fire sjøaurer i tillegg

til to regnbueaurer i hølene i midtre del av elven. Den ene, en ikke kjønnsmoden hann på 64 cm og 3760 gram, ble tatt ut, mens den andre som var en gytemoden hunn forsvant og ble ikke funnet igjen. Den 8.mars ble elvestrekningen fra sjøen til broen to tredjedeler opp i vassdraget sjekket på ny. Det ble observert fra land og ved snorkling parallelt og et par av regnbueørret som så ut til å være i gytemodus ble lokalisert. Begge ble tatt ut med harpun. En hann på 67 cm og 5520 gram og en hunn på 62 cm og 4220 gram. Hunnfisken var trolig den samme som ble observert dagen før. Det ble vurdert som lite sannsynlig at det var flere regnbueaurer på elva dagen for undersøkelsen.

Vikedalselva

Den 3. desember 2021 ble det i forbindelse med annet prosjekt snorklet gjennom hele den lakseførende elvestrekningen i Vikedalselva for å telle gytefisk (drivtelling). Det ble da observert to regnbueaurer i brakkvannssonen nedstrøms Opsalsfossen. Begge regnbueaurene ble tatt ut med harpun.

Den 8. mars 2022 ble det snorklet en strekning på 1 km oppstrøms Opsalsfossen, samt strekningen nedenfor fossen og ut i brakkvannssonen. Observasjonsforholdene var gode med ca 6 m sikt og lav vannføring. Det ble observert 14 vinterstøinger av laks og 5 sjøaurer over og under fossen, samt en regnbueørret på ca 2,5 kilo og en liten oppdrettslaks i den øverste brakkvannshølen. Ingen av oppdrettsfiskene ble tatt ut, men forsvant ut mot sjøen. Det ble vurdert som lite sannsynlig at det var flere regnbueaurer på elva dagen for undersøkelsen, men det kan ikke utelukkes at det var flere fisk som oppholdt seg lenger ute i den lange brakkvannssonen ut mot sjøen.

Åmselva

Åmselva ble snorklet fra midtveis mellom sjøen og vannet og ned til brakkvannssonen. Observasjonsforholdene var vanskelige med middels vannføring og rundt to meters sikt. Det ble observert en gytemoden regnbueaure hann i den nederste hølen. Denne forsvant ut i en dyp kulp og ble ikke funnet igjen. På grunn av vanskelige observasjonsforhold kan det ikke utelukkes at det oppholdt seg flere regnbueaurer i vassdraget på observasjonstidspunktet.